

**ANYÁM TYÚKJA (1.) A MAGYAR IRODALOM KÖTELEZŐ VERSEI
ÖRKÉNY SZÍNHÁZ, 2016.02.13.**

Sólyom Nagy Fanni: Eleinte pisszenni sem mertünk

„Csiribiri csiribiri / Bojtorján – / Lélek lép a / Lajtorján.”

Sokunkban idézhet fel kellemetlen emlékeket az iskolai verstanulás, magolás. Értelmetlennek tűnt. Míg kénytelen-kelletlen ismételtük a strófákat, a szavak észrevétlenül jelentésüket veszítették, üressé váltak, csak valami akusztikai élmény maradt meg. Az Örkény Színház társulata arra vállalkozott, hogy ezeknek az elhasznált szavaknak újra jelentést adjon. Iskoláséveink memoritereivel bátran humorizál: ügyesen egyensúlyozva, hogy vers-hagyományainkat méltó módon megőrizze, de feloldja rossz beidegződéseinket; tanít, eszköze mégsem a didaxis, hanem a közös múltidézés.

A színpadon kialakított parasztház verandáján (mely talán éppen egy régi iskola-épületet hivatott megjeleníteni) a versek és a színészek egyaránt gyorsan, lendületesen váltják egymást, és ez a lendület az előadás végéig sem fullad ki. A sorrend látszólag spontán, mégis néhány vers találkozásakor egyértelművé válik, hogy átgondolt válogatói (Várad Szabolcs) és szerkesztői (Mácsai Pál) munka eredménye az előadás. Az est pilléreit Weöres Sándor versei adják, Kákonyi Árpád és Matkó Tamás érzékeny zenei interpretációjában. Az első – mi más

lenne? – éppen a *Varázsének*, verstanulásunk ringó bölcsője, talán mindannyiunk számára az első a műfajban. Innen indul az előadás is, és nagy ívet fut be az utolsó darabig, *Az éjszaka csodái*-ig.

A kínálat gazdag: hallunk Orbán Ottó, Petri, Füst, Szép, Heltai, Zelk, Kálnoky és Nemes-Nagy verset is, melyekkel egyszeren

jó volt újra találkozni, de az est főszereplői számomra mégiscsak az igazi nagy slágerek voltak: Balassi, Csokonai, Petőfi, Arany, Ady, Kosztolányi, Radnóti – az unalomig ismert műveikkel, melyek az irodalomhoz fűződő

Az Örkény Színház társulata arra vállalkozott, hogy ezeknek az elhasznált szavaknak újra jelentést adjon

viszonyunkat formálták, alakították. Az előadáson ugyanis éppen azok a költemények okozták a legnagyobb meglepetést, melyek ritmusa bár belénk ivódott, álmunkból felkeltve is tudjuk őket, de elfelejtettük (vagy meg sem tanultuk igazán), hogy miről szólnak. „Az volt a célom, hogy azokat a verseket vegyük elő, amelyekről mindenki azt hiszi, hogy tudja őket.”¹ – nyilatkozta még a bemutató előtt Mácsai Pál, és valóban arra kell rádöbbernünk, hogy a kötelező versekről alkotott elképzeléseinket újra kell gondolnunk.

¹ hvg.hu, 2014. február 24. (http://hvg.hu/kultura/20140224_macasai_pal_interju)

Eleinte pisszeni sem merünk, amikor azonban az Örkeny Színház színészei megteszik helyettünk az első merész lépéseket, gyermeki éniük felébred: ma úgy tűnik, nem fog ránk szólni senki, ha kuncogunk (sőt, hangosan felnevetünk) egy versen, pedig valaha úgy tanultuk, hogy az igazi szentségtörés. Most azonban kaptunk egy lehetőséget, hogy kellemetlen iskolás élményeinket felülírjuk, és ez meg is történik.

A szavak újra értelmet nyernek, és az ezerszer hallott-olvasott sorok hirtelen megtelnek (az egykori és új) tartalommal, a merev ritmusok feloldódnak, mi pedig felébredünk és naivan rácsodálkozunk: hát így is lehet? Most egyszerre nem skandálva halljuk a „*még-nyil-naka-völgy-bena-ker-tivi-rá-gok*”-at, hanem a hevesen féltékenykedő férj hangvételével, Ficza István tolmácsolásában. Csokonai *A reményhez* című versét sem azzal a pökhendi számonkéréssel képzeljük el az iskolában, ahogy most Takács Nóra Diánától hallottuk. Für Anikónak köszönhetően az *Altató* is új arcát mutatja meg: a gyermekével küzdő kimerült anya szinte parodisztikus küzdelmét. *A négyökrös szekér* Vajda Milán által pajkos anekdotává válik. Petri *Slágere* és Ady *Héja-násza* gyengéd kérdés-felelettel áll össze, Debreczeny Csaba lehangoló eleganciával tesz *Vallomást* Heltai Jenő szavaival.

De fájó felismerései is vannak az estének. Kicsit talán becsapva is érzem magam, mikor felidézem, hogy az elhangzó anya-verseket valaha alsó tagozatosként tanultuk mint gyermekverseket. Polgár Csaba visszafogott előadása, a *Mama*, elgondolkodtat: alig tíz évesen vajon mit érthettünk meg ebből a fájdalmas bűntudatból? A *Füstbe ment terv* első soránál elmosolyodom: hát persze, ezt is ismerjük, még fülembé is cseng az iskolás hangsúlyozás, az utolsó sornál pedig már a könnyeimet nyelem vissza: a szavak ugyanazok, mint régen, most mégsem ugyanazt hal-

lom. Az est címszereplője, az *Anyám tyúkja* is megszólal, de nem az iskolában megszokott hangján kotkodál. Enyhíti az eltékozltság érzését, hogy Csuja Imre felvillantja a vers mélységeit, és képes feledtetni velünk azt a gyermeteg harsányságot, amivel a versmondó versenyeken gyakran hall(h)attuk. Megindító, ahogy új köntösbe bújnak nemzeti ünnepeink slágerversei is. Ismerni váltuk, most mégis jólesik újra gondolni a Himnuszt. Összerezenünk, amikor megszólal egy mobiltelefon, de Mácsai Pál elmélyültsége rezzenéstelen marad. Nehéz elképzelni, hogy még tud újat mondani *A walesi bárdok*, Pogány Judit, Kerekes Éva, Takács Nóra Diána, Kerekes Viktória és Für Anikó drámai előadása most mégis megrendít. *Az éjszaka csodái* családias hangulatú anekdotázást idéz. Amikor a közönség Gálffi László intésére ritmikusan skandálja a „*Tóth Gyula bádogos és vízvezeték-szerelő*” választ, az az érzésem támad, hogy ez a *furcsán előszökkenő pentameter sor* önkéntelenül is kérdéseket válaszol meg hazaszeretetről és összetartozásról.

Az utolsó másodpercek kánon-szerű, a folytatással kecsegtető verskavalkádja már felszabadult örömverselés. A színészek egymást figyelik, velünk együtt nevetnek vagy érzékenyülnek el, az előadást követő hosszú taps pedig egyszerre szól a színészi munkának és ezeknek az egykor halottnak vélt verseknek.

Az *Anyám tyúkja* (1) egyszerre feledtet és emlékeztet, nosztalgiaiával tölt el és felszabadít, átéljük, hogy ez a verskincs valójában kohéziós erő, cinkos összekacsintás, összetartozás a mellettünk ülő idegennel: egy közösség vagyunk, van egy szellemi birtokunk, amit csak *mi* ismerünk, amihez olyan jó volt tartozni ezen az estén.

„*Tejes-ember a kéményen / üldögél, mint nyári réten, / kisgyermek lett újra szépen, / mézes-kenyér a kezében.*”